

Cena Františka Weyra

Přihláška

Jméno a příjmení: *Marek Pivoda*

Semestr: *první*

UČO: *434018*

Kontaktní údaje: *marekpivoda@gmail.com, 774676688*

Zvolené téma práce: *Vliv angloamerického právního systému na systém kontinentální*

Tímto oficiálně podávám přihlášku do soutěže o Cenu Františka Weyra a prohlašuji, že odevzdanou práci jsem zpracoval sám/sama a uvedl/uvedla jsem všechny použité prameny. Souhlasím se zveřejněním své práce na odborném portálu Právní prostor.

V Brně dne 4.12.2014

.....
Podpis

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Právo a právní věda

Předmět: Teorie práva

Vliv angloamerického právního systému na systém kontinentální

Marek Pivoda

2014/2015

Obsah

Úvod	4
1. Kontinentální právní systém.....	5
1.1. Obecná charakteristika	5
1.2. Historický vývoj	5
1.3. Význam judikatury v kontinentálním právu	6
1.3.1. Historický vývoj soudcovského práva	6
1.3.2. Současný význam kontinentální judikatury	8
2. Angloamerický právní systém.....	9
2.1. Obecná charakteristika	9
2.2. Význam precedentů	10
2.2.1. Závaznost rozsudků soudů.....	11
2.2.2. Závaznost různých částí precedentu.....	11
3. Konečné shrnutí a rozdíly	12
4. Nástin vlivu angloamerického systému na povahu judikatury ÚS ČR.....	13
Závěr.....	15

Úvod

Tématem této seminární práce je vliv angloamerického právního systému na systém kontinentální. Vzájemné prolínání obou největších právních systémů je v posledních letech velice aktuální teoreticko-právní otázkou, jejíž aspekty se čím dál razantněji projevují v praxi. Zejména pak v českém právním prostředí se tato diskuse dlouhodobě vede. Tato otázka se týká nejen role soudní judikatury v právním prostředí, ale i právních zvyklostí obecně.

Zásadní otázkou je, zda dosavadní striktní vymezení kontinentálního a angloamerického systému pomalu neztrácí na důležitosti a jestli v praxi nadále můžeme tyto dva tradiční systémy od sebe odlišovat. Tento problém je velice obsáhlý a jsem si vědom, že dalekosáhle překračuje rámec této seminární práce, ale přesto se pokusím nastínit hlavní rozdíly těchto hlavních právních systémů, zejména z hlediska judikatury. Tato práce se dále zaměří na vývoj role judikatury v České republice a pokusí se zhodnotit směr, kterým se česká právní kultura pravděpodobně vydává.

V první části seminární práce se budu zabývat charakteristikou kontinentálního a angloamerického právního systému, jak z hlediska historického vývoje, tak z hlediska přístupu k otázce závaznosti judikatury. V druhé části stručně srovnám oba systémy a vymežím hlavní rozdíly. V prvních dvou částech použiji metodu syntetickou a komparační. Konečně pak ve třetí části se práce zaměří na soudní judikaturu ČR v praxi, zejména na povahu závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. V této části budu aplikovat metodu analytickou.

1. Kontinentální právní systém

1.1. Obecná charakteristika

Kontinentálním systémem práva nazýváme systém práva, který vznikl v kontinentální Evropě a který se díky kolonizaci rozšířil i mimo ni. V angličtině je tento systém typicky označován jako „*Civil Law*“, což označuje systém soukromého práva, který se v Evropě vyvinul na základě recepce práva římského. Charakteristické pro kontinentální systém je právo psané (*lex scripta*).¹ Od toho se odvíjí i koncepce absolutní závaznosti dominantních pramenů práva, jimiž jsou normativní právní akty, případně pak ještě normativní právní smlouvy.² Vedle těchto dominantních pramenů práva jsou potom jiné prameny práva (zejména právo obyčejové) jen subsidiárními prameny práva. Avšak i ty hrají v právu velice důležitou roli, a proto bychom je neměli opomíjet. „*V kontinentální právní kultuře bývá právo se zákonem často ztotožňováno, výsledkem čehož je mimo jiné i přemrštěná politizace zákonodárství a inflace právních předpisů.*“³

Kontinentální systém není homogenní, nýbrž se dělí na několik dalších subsystémů neboli okruhů. Toto členění má na svědomí historický vývoj, vzájemné ovlivňování právního myšlení na kontinentě a také proces historického napodobování.⁴ Nám nejbližší je francouzský okruh, společně s německým a rakouským. Dále existuje subsystém švýcarský, skandinávský, latinskoamerický a specifický je okruh evropského práva nadstátního. Pro účely této práce okruhy nebudeme podrobněji rozvádět.

1.2. Historický vývoj

Historický vývoj kontinentálního práva probíhal v několika obdobích. Všechna období mají velký podíl na současné podobě kontinentálního práva, ať to bylo období

¹ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996, s.112

² HARVÁNEK, Jaromír a kol., *Právní teorie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 402

³ Ibid s.402

⁴ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996, s.113

kmenového obyčejového práva, období recepce římského práva či období práva univerzitního⁵.

Pro vývoj kontinentálního práva však byly zásadní pozitivistické tendence z devatenáctého a dvacátého století. Snaha zachytit přirozené a do té doby pouze obyčejové právo psanou formou byla značná. Mělo se tak stát prostřednictvím absolutně závazných právních norem ve formě zákonů. Snaha vyústila v podobě psaných ústav a i velice rozsáhlých kodifikací, a to především v oblasti práva soukromého. Příkladem mohou být tři nejnámější: Code Civil (1804), ABGB (1811) a BGB z roku 1896. Mimo jiné evropská právní kultura převzala římský model odlišení veřejného a soukromého práva, stejně tak tomu je i z hlediska organizace soudů jednotlivých evropských zemích.

Díky společnému historickému vývoji spolu jednotlivé subsystémy kontinentálního práva spolupracovali a navzájem se ovlivňovaly, což můžeme považovat za velikou výhodu stejně tak jako preciznost formální metodologie a z ní plynoucí kvalitu kodifikací. Na druhou stranu však za nevýhodu můžeme považovat přílišnou formálnost a relativní rigiditu kontinentálního práva.⁶

1.3. Význam judikatury v kontinentálním právu

1.3.1. Historický vývoj soudcovského práva

Abychom mohli odhalit pravý význam judikatury v kontinentálním právním systému, musíme se věnovat historickému vývoji soudcovského práva v Evropě.

V době před již zmíněnou vlnou kodifikací, asi na přelomu 18. a 19. století, zastávali soudci významné postavení. „*Podstatná část práva před rokem 1800 měla původ v soudcovské právo tvorbě, byť obvykle realizované pod rouškou aplikace existujících obyčejů a principů.*“⁷ Ve Francii byla role soudců výraznější než například v Německu, kde tradičně dominovala právnímu vývoji právní věda. V českých zemích pak mělo obyčejové právo v praxi do jisté míry charakter práva soudcovského.

⁵ MALÁ, Veronika. Angloamerický a kontinentální právní systém v komparativním pohledu [online]. 2011 [cit. 2014-11-10]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/210761/pravf_m/

⁶ HARVÁNEK, Jaromír a kol., *Právní teorie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s.403

⁷ KÜHN, Zdeněk, Michal BOBEK a Radim POLČÁK. *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006, s. 1

Nemůžeme tvrdit, že existovala nějaká explicitně formulovaná precedentní doktrína, ale můžeme říci, že jí ani nebylo potřeba. Soudci přirozeně následovali precedent a nepotřebovali k tomu žádné rozsáhlé teorii. Nutno dodat, že v té době soudní rozhodnutí nemohla být systematicky publikována, což znemožňovalo vytvoření uceleného systému precedentů.⁸

Okolo roku 1800 se však situace mění, kdy kodexy (které obsahují ohromný počet vysoce kazuistických norem) deklarují exkluzivitu právního předpisu jako dominantního pramene práva a výslovně vylučují normativní působení judikatury. Například francouzský Civil Code, který výslovně zakazuje soudcům rozhodovat obecným způsobem na straně jedné, na druhé straně zde však kodifikátoři při sepisování textu nezacházeli do přílišných detailů, aby soudcům přenechali jistý prostor pro flexibilní rozhodování, protože si byli dobře vědomi, že není možno zcela zachytit všechny případy, které by mohly nastat.⁹ Tím také zajistili kodexu dlouhou životnost, na rozdíl od svých pruských kolegů, kterým se toto nepovedlo u pruského kodexu z roku 1794.

Rakouský obecný zákoník občanský (ABGB) z roku 1811 umožňoval soudcům interpretovat právo podle přirozených právních zásad jen tehdy, pokud k rozhodnutí nemohli dospět jiným relevantním právním způsobem, který vycházel ze zákona (systematický výklad nebo *analogie legis*). Zároveň zákoník popíral nutnost doplňování práva soudcovskými rozhodnutími. Tento názor pocházel z idealistické koncepce, která tvrdí, že kodex je úplnou existující entitou, která poskytuje soudcům veškeré prostředky k nalézání práva.¹⁰

Po této „exegetické“ fázi však kodexy začínají být stále častěji soudcovským právem doplňovány a modifikovány. Ve 20. století zákonný pozitivismus velice oslaboval, zvláště pak po roce 1945. Názory, že právě tento pozitivismus umožnil hrůzy nacismu a že dostatečně nedokázal reagovat na danou situaci, řádně otráslы základy právní kultury. Posilování soudcovského práva je tedy vítáno jako posilování systému brzd a rovnovah

⁸ KÜHN, Zdeněk, a kol, *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006, s. 1

⁹ Ibid, s. 2

¹⁰ Ibid, s.3

v demokratickém státě.¹¹ Vytvoření mezinárodních společenství, globalizace, expanze moderního správního a ústavního práva a rozmach ekonomické legislativy jsou jen další aspekty, které potvrzují, že vnímat právo pouze pozitivisticky nelze a že soudcovské rozhodování a judikatura mají v právu svoje zasloužené místo.

1.3.2. Současný význam kontinentální judikatury

Jak již bylo zmíněno výše, je jasné, že není možné postihnout veškeré myslitelné situace a vytvořit pro ně přesné právní předpisy. Soudcovské právo je tedy nezbytný prostředek pro správnou aplikaci práva. Právo tvůrce má v porovnání s interpretem (tedy soudcem) vždy méně informací o dané situaci, a tudíž je v nevýhodě, protože je vždy o krok pozadu za společenským i technickým vývojem.¹² Můžeme tedy říct, že soudcovské právo je relevantním pramenem práva. Z toho tedy přirozeně vyplývá nutnost veřejné publikace judikatury.

Předpoklad relevance judikatury na evropském kontinentu je spojen s principem formální spravedlnosti, tedy že by se stejné případy měly posuzovat stejně, protože se na ně uplatňují stejné zákony. To by mělo zajistit předvídatelnost práva a právní jistotu. Tedy, když soudce jednou aplikuje právní normu určitým způsobem, měl by ji aplikovat stejně v obdobných případech, pokud v dané situaci nenajde relevantní rozdíl se situací předešlou. Existuje zde tedy určitý precedenční systém, avšak v kontinentálním prostředí je spíše nazýván jako ustálená judikatura. Otázkou však stále zůstává, do jaké míry je tato ustálená judikatura závazná a kdy by ji měli soudci použít jako argumentaci pro svá rozhodnutí.¹³

Na tuto otázku odpovídá Robert Alexy, který tvrdí, že: 1. Judikatura by měla být interpretem citována tehdy, pokud může být považována za souladnou či naopak rozpornou s aktuálním rozhodnutím. Z toho plyne 2., že musí toto své rozhodnutí své rozhodnutí podložit dostatečnými argumenty.¹⁴ Můžeme tedy říct, že judikatura v kontinentálním systému normativně působí, avšak není formálně závazná.

¹¹ HOLLÄNDER, Pavel. *Nástin filosofie práva: úvahy strukturální*. 1. vyd. Praha: Věšhrd, 2000

¹² HARVÁNEK, Jaromír a kol., *Právní teorie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s.225

¹³ KÜHN, Zdeněk, a kol., *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006, s. 7-10

¹⁴ Ibid

Normativnost judikatury vyšších soudů spočívá spíše v tom, že má povahu argumentační a že klade meze nikoliv samotnému rozhodnutí, ale spíše jen soudcovskému odůvodnění takového rozhodnutí. Soudce má možnost se od judikatury odchýlit (aniž by tak postupoval protiprávně), musí však svoje odchýlení odůvodnit tak, aby jeho rozhodnutí bylo bráno za správné. Ve svém rozhodování by tedy měl soudce zohlednit všechny prameny tak, aby jeho rozhodnutí bylo racionální, koherentní a konzistentní s právem v širším slova smyslu.¹⁵

2. Angloamerický právní systém

Pro účely této práce angloamerický systém charakterizují velice stručně a spíše se zaměřím na funkci precedentů a soudcovského rozhodování obecně, které má zásadní vliv právní kulturu kontinentální i tu českou.

2.1. Obecná charakteristika

Angloamerický právní systém má svoji kolébku v Anglii. Býval označován jako „Common Law“, což je však do jisté míry nepřesné, protože se jedná pouze o jednu část tohoto systému. Anglické právo se cestou kolonizace rozšířilo z původního území dnešního Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (bez Skotska) do různých částí světa. Samozřejmě to většinou jsou bývalé britské kolonie, které anglické právo převzaly a kde se anglické právo, alespoň ve své podstatě, aplikuje dodnes. Nejvýznamnější bývalou kolonií jsou samozřejmě Spojené státy, kde se ale systém od původního Common Law značně odchýlil, a proto v dnešní době nazýváme tento systém angloamerickým. Jako další subsystemy bych uvedl právo kanadské, právo australské a novozélandské, existuje jich ovšem mnohem víc.¹⁶

I přes svoji geografickou různorodost je angloamerický systém méně členitý než systém kontinentální. Oba se sice částečně rozvíjeli na základech římského práva, ale historický vývoj byl nesrovnatelný v mnoha ohledech. Angloamerické právo bylo vždy

¹⁵ KÜHN, Zdeněk, a kol. *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006, s. 10-11

¹⁶ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C.H. Beck, 1996, s.163-165

více pragmatické, tedy se více soustředilo na řešení jednotlivých, konkrétních problémů, na rozdíl od snahy pokrýt všechny právní situace. Je tedy značně flexibilní.¹⁷

Hlavní pramenem práva je soudcovské právo, které má povahu závazných precedentů. To se dále dělilo na Common Law a na Law of Equity. Nelze však říct, že by soudní precedens byl jediným pramenem. Vedle něho mají vysokou závaznost právní předpisy, právní obyčej a další. Všechny prameny však mají pouze argumentační závaznost, což znamená, že „*legimita výsledného soudního rozhodnutí se neodvozuje od legitimacy absolutně závazného pramene práva, ale z právního argumentu.*“¹⁸

2.2. Význam precedentů

Systém precedentního práva je založen na zásadě *stare decisis*, tedy „povinnosti soudu rozhodnout podle předchozího precedentu.“¹⁹ Takové rozhodnutí musí být negativně odůvodněno, tj. soud konstatuje, že skutkový stav je obdobný jako v precedenčním případě a že neshledal důvod se od tohoto rozhodnutí odchýlit. Oproti této zásadě stojí princip druhý, tzv. *judicial review*. To je případ, kdy soudce rozhodce proti precedentu, zákonu či jiným pramenům práva. Takové rozhodnutí pak musí být pozitivně argumentováno, tedy soudce musí uvést přesvědčivé důvody, proč se v tomto případě od závazných pramenů odchýlil.²⁰

Povinnost soudců řídit se precedenty je podmíněna stupněm síly precedentu. Většinou můžeme precedenty rozdělit podle síly na precedent závazný (soudce má povinnost se jím řídit), precedent přesvědčivý (soudce se může, a měl by se jím řídit) a nakonec precedent příkladný (může být vzorem a může inspirovat soudce). Jsou i další podmínky, které musí soudce při rozhodování zvažovat, a to: 1. relevantnost precedentu v rozhodované kauze (postupuje se podobně jako u hledání relevantnosti zákona, tedy jaký zákon s vztahuje k danému skutku), 2. rozhodnutí jakých soudů jsou závazné a 3.

¹⁷ HARVÁNEK, Jaromír a kol., *Právní teorie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s.404

¹⁸ HARVÁNEK, Jaromír a kol., *Právní teorie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s.404

¹⁹ Pokud takový dřívější precedent existuje. Když neexistuje dřívější precedent ani právní předpis, který by mohl být aplikovatelný na danou situaci, má soudce pravomoc nové pravidlo vytvořit (tzv. *question of first impression*).

²⁰ HARVÁNEK, Jaromír a kol., *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 227

kteřá část rozhodnutí je závazná.²¹ Poslední dvě podmínky jsou pro argumentaci precedentem zásadní a pro jejich složitost také nejvíce sporné, proto se jim budu dále věnovat podrobněji.

2.2.1. Závaznost rozsudků soudů

Precedenční systém dává soudcům široké pravomoci, ale zároveň je do značné míry omezuje z hlediska vyžadované argumentace. Povinnost respektovat předchozí precedenty není absolutní, tudíž se soud nemusí řídit každým rozhodnutím vyneseným jakýmkoliv soudem v podobné kauze. Tato povinnost respektovat předešlé rozhodnutí se odvíjí od hierarchického vztahu mezi daným soudem a soudem, který určitý precedent vytvořil.

Precedent je považován za závazný, jestli splňuje dvě podmínky: „1. soud, který vydal precedent, a soud, který je precedentem vázán musí být součástí jednoho soudního systému a 2. soud, který precedent vydal, musí být v justiční hierarchii výš než soud vázaný (vertikální závazný účinek) nebo na stejné úrovni (horizontální účinek).“²² V USA horizontální účinek závazný není, tudíž soudy měly pravomoc vlastní precedent změnit (*overrule*).

Pokud precedent dané podmínky nesplňuje, snižuje se jeho argumentační síla. Pokud jde o soudy nižšího stupně, hovoříme o tzv. přesvědčivých precedentech, které již zmiňují výše.

2.2.2. Závaznost různých částí precedentu

Precedent se dělí na *ratio decidendi* (část závazná) a *dicta* (části nezávazné). Základní otázkou je, jak identifikovat *ratio decidendi*. Modernější názor je, že *ratio* by mělo být určeno až soudem, který aplikuje daný precedent a ne soudem, který precedent vytváří. *Ratio* musí být normativní věta určitého stupně obecnosti, kde se však míra této obecnosti jeví jako největší problém.²³ Precedenční pravidlo by mělo být vytvořeno tak, aby nepřesahovalo skutkové vymezení dané kauzy. Toto je zásadní rozdíl mezi soudcovským vytvářením práva a zákonodárstvím. Právě určování obecnosti *ratia*

²¹ KÜHN, Zdeněk, a kol, *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Praha: Auditorium, 2006, s. 16-17

²² KÜHN, Zdeněk, a kol, *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006, s. 18

²³ *Ibid* 21-23

decidendi a míry relevantní podobnosti je nejtěžší úkol soudů, které daný precedent mají aplikovat, a toto jim zároveň paradoxně dává určitou míru volnosti. „*Nejedná se tedy o nadsázku, když budeme konstatovat, že precedentní pravidlo není ve skutečnosti určeno soudem, který precedent vytvořil, ale soudy, které pravidlo v budoucnosti aplikují na budoucí případy.*“²⁴

3. Konečné shrnutí a rozdíly

Je jisté, že stále existuje reálný základ v odlišování angloamerického a kontinentálního pojetí práva. Největší rozdíl je zřejmě v závaznosti judikatury. Pro *precedens* platí, že je to obecně závazné rozhodnutí vyššího soudu. Na druhou stranu ustálená judikatura, jak je nazývána v Evropě, není obecně závazná a musí být konsistentně užívaná. Má sice jistou dávku formální normativnosti a bezpochybně je pramenem práva, ale spíše v argumentační rovině. Oba systémy závaznost soudního rozhodnutí chápou jinak, stejně tak se snaží docílit odlišnými způsoby právní jistoty a na druhou stranu flexibility práva. Je zřejmé, že tam, kde má druhý systém výhodu, má ten první nevýhodu.

Stejně tak, jako mají soudy v systému *common law* povinnost respektovat zákony a rozhodovat na jejich základě, jsou i kontinentální soudy jistým způsobem vázány na předešlou judikaturu. „*Na příkladu soudcovského práva je možné sledovat postupné sbližování obou kultur. Zatímco v USA nebo Británii si soudci stěžují na to, že jsou stále více svazováni bující legislativou, protestují evropští soudci proti rostoucímu významu judikatury a zní vyplývající povinností ji znát a umět jí argumentovat.*“²⁵ Ryzí formy těchto systémů, v původním pojetí, již dnes v praxi neexistují a je jasné, že se propast mezi nimi markantně zužuje.

²⁴ KÜHN, Zdeněk, a kol, *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006, s. 22

²⁵ HARVÁNEK, Jaromír a kol., *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 228

4. Nástin vlivu angloamerického systému na povahu judikatury Ústavního soudu ČR

Vliv precedentního angloamerického systému je v českém soudnictví vidět hlavně v otázce závaznosti judikatury Ústavního soudu (dále ÚS). Tato otázka je natolik složitá, že v práci tohoto rozsahu nejsem schopen uspokojivě pokrýt všechny aspekty této problematiky. Pokusím se tedy stručně shrnout nejvíce viditelné stopy tohoto vlivu na konkrétních příkladech.

V otázce závaznosti je nutné rozlišit mezi rozhodnutím ve věcech kontroly norem a ve věcech ústavních stížností, dále pak rozdíl mezi závazností daných částí rozhodnutí.²⁶ Zásadní při určení rozhodnutí ÚS je čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR, který říká, že vykonatelná rozhodnutí ÚS jsou závazná pro všechny orgány a osoby. Interpretace tohoto odstavce je v právním prostředí sporná a je předmětem diskusí o precedenčním účinku rozhodnutí ÚS.

K precedenčnímu účinku nálezů ÚS soudu se spíše skepticky staví v roce 2000 (v té době předsedkyně NS) Eliška Wágnerová, která píše, že: „*Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů, nýbrž zvláštním ústavním orgánem dohlížejícím na ústavnost jednání všech orgánů veřejné moci ve státě,*“ a odmítá precedentní závaznost (v angloamerickém pojetí) rozhodnutí ÚS pro soudy obecné.²⁷ Na druhou stranu můžeme vidět určitý vývoj názorů na danou problematiku. Dokazuje to výrok současného předsedy ÚS Pavla Rychetského z října 2014, který v diskusi o závaznosti judikatury ÚS pro obecné soudy (ve věci svěřeni dítěte do střídavé péče) řekl, že nálezy ÚS jsou „*obecně závazné pro typově stejné, analogické kauzy.*“²⁸ Je tedy vidět, že tato otázka tedy stále není uzavřena, avšak z pohledu ÚS obecně platí, že precedentní systém svého druhu existuje (v odlišné formě od systému angloam.) a že nálezy ÚS jsou „de facto

²⁶ HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, s.75

²⁷ WÁGNEROVÁ, Eliška. *Otázka možnosti uplatnění precedentu v českém právním řádu. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2000, roč. 2000, č. 1, s. 1

²⁸ RYCHETSKÝ, Pavel. *Interview*. V: *Otázky Václava Moravce*. TV, ČT 24, 26. 10. 2014, 12:00. Dostupný také z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1126672097-otazky-vaclava-moravce/214411030501026>

závazné“.²⁹ Názor, že obecný soud musí mít dobrý důvod pro změnu konsistentní judikatury ÚS, potvrzuje ÚS v několika svých rozhodnutích.³⁰

Precedenční povaha nálezů ÚS je ve značné míře obecnými soudy přecházena, důsledkem čehož je opakované rozhodování obdobných věcí Ústavním soudem a s tím spjatá jeho zahlcenost případy.³¹ To dokazuje i vysoké číslo případů, které se v posledních letech blíží hranici 5000 (z toho většina ústavních stížností). Nejvíce jsou v poslední době zmiňovány zejména případy týkající se střídavé péče o dítě po rozvodu a případy týkající se exekucí. Naproti tomuto názoru se ale staví například Maxim Tomoszek, který tvrdí, že největší problém dnes nepůsobí odpor obecných soudů následovat precedenční rozhodnutí, nýbrž absence jasné a jednotné rozhodovací praxe Ústavního soudu.³²

Co se střídavé péče o dítě problému, ÚS již opakovaně v této věci jasně judikoval a to tak, že na prvním místě by měl být vždy zájem dítěte, ale zároveň, že hlavním zájmem dítěte je mít oba rodiče.³³ Problémem ovšem je, že obecné soudy se tímto principem zcela neřídí a spíše mají tendenci svěřovat dítě do péče matky, což má ale reálné opodstatnění jen u dětí raného věku. To má za následek četné stížnosti na porušení základních práv a svobod, kdy je stěžovatelem ve většině případů otec dítěte. Ústavní soud tyto stížnosti většinou shledává opodstatněnými³⁴.

Tento příklad jasně ukazuje, že konzistentnost judikatury ÚS v dané věci, kterou ÚS sám považuje za závaznou, ještě nutně nemusí být důvodem pro obecné soudy, aby se touto judikaturou řídily. Můžeme tedy vidět určitý posun ve vnímání závaznosti minimálně z pohledu ÚS, ale je otázkou, jestli toto vnímání převezmou za své i soudy obecné.

²⁹ KÜHN, Zdeněk, a kol. *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006, s. 218

³⁰ Např. Nález ÚS č. III. ÚS 252/04 ze dne 25. ledna 2005, který uvádí, že: „Z čl. 89 odst. 2 Ústavy plyne rovněž maxima zákazu svévolné interpretace nálezů Ústavního soudu.“

³¹ HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, s. 79

³² TOMOZSEK, Maxim. Doktrína precedenční závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu po sedmi letech. In: *Jiné právo* [online]. listopad 2014 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z:

<http://jinepravo.blogspot.cz/2014/11/doktrina-precedencni-zavaznosti.html>

³³ sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014 a sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014

³⁴ Viz poslední 4 nálezy ÚS v této věci: sp. zn. II.ÚS 1835/14 ze dne 11.9.2014 a sp.zn. I.ÚS 3216/13 ze dne 25.9.2014 a výše dva uvedené případy

Závěr

Tato práce se zabývala vlivem angloamerického právního systému na ten kontinentální, zejména z hlediska judikatury. Je zřejmé, že tento vliv rozhodně není malý. I když se oba systémy historicky vyvíjely odlišně a oba právo chápou jinak, můžeme v poslední době vnímat jejich postupné sbližování. Zejména pak z hlediska konzistentnosti judikatury je přínos tohoto ovlivňování nezpochybnitelný.

I když oba systémy mají jinou terminologii, oba mají stejný cíl. A tím cílem je právo, které je rovné a spravedlivé, právo, které je pro všechny stejné. Jedním z prostředků jak tohoto dosáhnout, je dle mého názoru právě konzistentní judikatura a v tomto ohledu souhlasím se směrem, kterým se kontinentální systém (potažmo český systém) dává.

I když judikatura formálně závazná není, její význam na kontinentě stále sílí. To budeme mít silný dopad nejen na soudce, ale i na advokáty, protože jejich znalost judikatury bude muset být daleko preciznější než doposud.

Rozdělování právních systémů i v dnešní době globalizace své opodstatnění má, ale je to spíše z hlediska vývoje a celkového chápání práva. Zastávám tedy názor, že v oblasti judikatury by se právní prostředí mělo přestat soustředit na formální terminologii a striktní vymezení hranic, ale naopak by mělo nechat vývoj přirozeně plynout a více se soustředit na konzistentnost judikatury, tedy zdokonalení práva.

Seznam použité literatury

- 1) HARVÁNEK, Jaromír, Karin BRZOBOHATÁ, Lukáš HLOUCH, Tatiana MACHALOVÁ, Radim POLČÁK, Martin ŠKOP, Martina URBANOVÁ a Miloš VEČEŘA. *Právní teorie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 439 s. ISBN 9788073804589.
- 2) HOLLÄNDER, Pavel. *Nástin filosofie práva: úvahy strukturální*. 1. vyd. Praha: Věšhrad, 2000, 125 s. ISBN 8085305437.
- 3) HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, 103 s. ISBN 80-861-3137-8.
- 4) KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996, xvi, 248 s. ISBN 8071790893.
- 5) KÜHN, Zdeněk, Michal BOBEK a Radim POLČÁK. *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006, xxii, 234 s. ISBN 8090378609.

Elektronické prameny

- 1) MALÁ, Veronika. Angloamerický a kontinentální právní systém v komparativním pohledu [online]. 2011 [cit. 2014-11-10]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Miloš Večeřa. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/210761/pravf_m/
- 2) WÁGNEROVÁ, Eliška. Otázka možnosti uplatnění precedentu v českém právním řádu. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2000, roč. 2000, č. 1, s. 1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgbpxa4s7gfpxg5dsl4yq&toCID=nrptembqgbpxa4s7gfpxg5dsl4yq>
- 3) RYCHETSKÝ, Pavel. Interview. V: *Otázky Václava Moravce*. TV, ČT 24, 26. 10. 2014, 12:00. Dostupný také z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1126672097-otazky-vaclava-moravce/214411030501026>
- 4) TOMOZSEK, Maxim. Doktrína precedenční závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu po sedmi letech. In: *Jiné právo* [online]. listopad 2014 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2014/11/doktrina-precedencni-zavaznosti.html>